

شۆینه‌واره‌کانی کوردستان له سه‌رده‌می رژییم و ده‌سه‌لاتی هه‌ریعدا

کۆزاد محمەد ئەحمەد
kozada@hotmail.com

له جیهانی ئەمڕۆدا، که جیهانی بالاده‌ستی زانسته و مه‌یدانه سه‌ره‌کی یه‌کانی ژیان به‌و بنه‌ما زانستی یانه‌وه به‌رپوه ده‌چن که مرو‌قابه‌تی به‌دریژی ته‌مه‌نی به‌ ده‌ست دۆزینه‌وه و داهینان و دارشتنیانه‌وه ماندوو بووه، تا داهینانه‌کانی به‌ زنجیره‌یه‌کی یه‌ک له‌دوایه‌کی نه‌پساوه به‌مرو‌ی نیستی گه‌یاندوو، له‌م جیهانه‌دا شۆینه‌وار و کۆنه‌ناسی گرنگی یه‌کی زۆر گه‌وره‌ی پێ دهرییت و له‌هه‌موو زانکۆکانی جیهانی ئەمڕۆدا نه‌گه‌ر نه‌خویندرییت، نه‌وا به‌لایه‌نی که‌مه‌وه سه‌نته‌ریکی لیکۆئینه‌وه‌ی کۆنه‌ناسی و کۆلتوری هه‌ر هه‌یه. له‌نیو نه‌و شو‌سته‌وارو کۆلتورانه‌شدا که هه‌میشه له‌ پرۆگرامه‌کانیادا هه‌یه شۆینه‌وارو کۆلتوری میسۆپۆتامیای کۆنه، که یه‌کیکه له‌و پینج شارستانی یه‌ی که بناغه‌ی شارستانی مرو‌قیان دارشتوو و کوردستانی هه‌و وولاته‌یه که شارستانی میسۆپۆتامیای لێوه هه‌لقولاوه، هه‌ر له‌کۆنترین مرو‌قی نه‌شکه‌وت نشینه‌وه بیگه‌ر تا ده‌گاته یه‌که‌مین گوند و خانوو و کشتوکال و بیروباوه‌ری نایینی و شوورا و شار دروست کردن. دیاره گرنگی پیدانی جیهانی هه‌م زانسته له‌خو‌رای نیه، به‌ئکو له‌دهرک کردنیان به‌و راستی یه‌وه هه‌لقولاوه که هه‌ر میلیله‌تیکی بیه‌ویتا داهاتووی روون بییت، ده‌بییت رابوردوی رووناک بکاته‌وه، نیتر مه‌رجیش نیه نه‌و

رابوردوو‌ی پێر له‌ شکۆمه‌ندی و شانازی و کاری گه‌وره گه‌وره‌ی میژوو‌یی بییت، به‌ئکو نه‌وه گرنکه که روون و ناشکراو زانراو بییت.

له عێراقی پێش شه‌ری دووه‌می که‌نداوو تیکشکانده‌که‌ی سوپای رژییم، شۆینه‌وار وکۆنه ناسی له‌لایه‌ن رژییمه‌وه هه‌ر نه‌وه‌نده گرنگی پێ دهدرا تا بتوانییت بییته پێو پاگه‌نده‌یه‌کی باش بۆ رژییم خۆی وه‌هول بدات رووی خۆی له‌به‌رده‌م جیهانی دهره‌وه‌دا پێ سوور بکات. نه‌گینا ئامانجی زانستی و هه‌ر ز له‌ دۆزینه‌وه‌و داهینان ته‌نها له‌سه‌ر ناستی تاکه که‌س خۆی بوو، ته‌نانه‌ت جاریکیان وه‌زیری رۆشنییری نه‌وسای عێراق (لگیف نصیف جاسم) له‌سه‌ردانیکیدا بۆ به‌رپوه‌به‌رایه‌تی گشتیی شۆینه‌وار له‌ به‌غدا چو‌بوو به‌گه‌ر به‌رپوه‌به‌رو فه‌رمانبه‌ره‌کانیدا و گوتبووی < نیوه هه‌ر پاره‌تان له‌ ده‌ولت ده‌ویت و سه‌رف ده‌که‌ن، بۆچی؟ هه‌ر بۆ نه‌وه‌ی بیسه له‌مینن که عێراق کۆنه؟ باشه ده‌زانین کۆنه، نه‌ی پاش نه‌وه؟ > نه‌و قسه‌یه‌ی نه‌و زۆر به‌روونی ده‌ری ده‌خات که رژییمیکی وه‌ک به‌عس چۆن ده‌روانیته کۆلتوو، ده‌ری ده‌خات که ته‌نها وه‌ک ئامرازیکی سیاسی ده‌بیینییت و هیج سه‌نگیکی زانستیانه‌ی بۆ دانانییت، له‌به‌ر نه‌وه هه‌وئیشی نه‌داوه سوود له‌ میژوو بیینییت بۆ دارشتنی سیاسه‌ته‌کانی له‌وه‌دا نه‌بییت که هه‌وئێ داوه لاسایی تاوانه‌ کۆنه‌کانی

ده‌ولته‌ته‌ کانی نه‌و کاته بکاته‌وه‌و لاپه‌ره ره‌شه‌کانیان دووباره بکاته‌وه. نه‌وه بوو زۆر له‌ شۆینه‌واره کۆنه‌کانی عێراق له‌لایه‌ن حکومه‌تی عێراقه‌وه وێران کران چ به‌ دروستکردنی به‌نداو و به‌ست، چ به‌ هۆی جموجۆلی سوپاوه وه‌ک هه‌لکه‌ندن و

ته ختکردنی زهوی و سه‌بازگه دروستکردن یان به‌کارهینانی قه‌لاو قولله و بینای کولتووری کۆن بو جینشینکردنی دامه‌زراوی سه‌بازی، به‌شیکێ زۆری ئەمانه‌ش نه کوردستاندا پیاده کران سه‌بازی ئەوهی شه‌پوشۆری به‌رده‌وامی رژیمی شه‌رخواز ژماره‌یه‌کی زۆر شوینه‌واری وێران کرد. به‌کیک له‌وه‌ نه‌وانه‌ش که نیستا له‌یاده‌وه‌ی دۆزینه‌وه‌ی ژماره‌یه‌کی زۆر له‌وحی نوسراوی میخی بوو له‌ ناوچه‌ی به‌ستی حمیرین که شوینه‌که‌ی به‌ ناو داده‌پوشرا، وه‌زاره‌تی رۆشنییری رژیم ناماده نه‌بوو هه‌تیانبگریته‌وه که ته‌نها هه‌نگرتنه‌وه‌یان ده‌ویست و ته‌نانه‌ت به‌کیک له‌ فه‌رمانبه‌ره‌کانی به‌رپوه‌به‌رایه‌تی شوینه‌واری به‌غدا به‌ ناوی (د. احمد کامل محمد) وه‌ ویستی به‌ خۆبه‌خشی و له‌سه‌ر مه‌سه‌رفی خۆی بچیت ئەوه‌کاره بکات به‌لام ریگای ئەوه‌شی پێ نه‌درا. ئەمه نمونه‌یه‌کی زۆر روونه له‌سه‌ر

دوو‌رووی سیاسه‌تی رژیمی عێراق و سه‌لماندنی ئەوه‌یه که به‌ پێچه‌وانه‌ی ئەوه‌ی ده‌لیت و بانگه‌شه‌ی بۆ ده‌کات، به‌ هیچ جوړیک دئسوژی

شوینه‌وارو کولتوری وولاته‌که‌ی خۆیشی نیه .

له پاش راپه‌رینیش له هه‌موو عێراقدا به هه‌ریمی کوردستانیشه‌وه، دیارده‌ی کنه‌(تنقیب)ی نایاسایی و به‌قاچاغ ده‌بازکردنی دۆزراوه‌کان له سنووره‌وه و به تالان فرۆشیان زۆر به خراپی سه‌ری هه‌لداو به‌هوی سه‌ند. جیگای داخه که هه‌ندیک ناوی ناسراو به‌رگۆی ده‌که‌وتن له پله‌وپایه‌ی به‌رزی پارت و ده‌سته‌لاتی حکومه‌تی هه‌رێمدا. نیتێر دزه‌کان وایان لی هات سل له که‌س نه‌که‌نه‌وه و به ئیسراحه‌ت کاری خۆیان بکه‌ن. به زۆری به‌هۆی لاوازی ده‌سه‌لاتی هه‌ردوو حکومه‌تی به‌غدا له‌ولا و حکومه‌تی هه‌رێم له‌ملا و به‌هۆی گه‌نده‌لی ده‌سته‌لاتدارانه‌وه. ته‌نانه‌ت نه‌ک هه‌ر دزه‌کان خۆیان ده‌دایه پال هه‌ندیک له ده‌سته‌لاتداران بو خۆپاراستن، بگه‌ر هه‌ندیک له‌وه ده‌سته‌لاتدارانه خۆیان که‌وتنه داوی شوینه‌وار ناودیدو کردن و توپ دروستکردن بۆ نه‌وه مه‌به‌سته‌وه هه‌نده‌که‌ی تری لێپرسراوانیش که دژی ئەم دیارده‌یه بوون توانای به‌ربه‌ست کردنیان نه‌بوو ونیه. به‌م شیوه‌یه دزی شوینه‌وار هینده‌ی تر ملیان نه‌ستووور بوو و بریکی زۆر زیاتر له‌که‌نه‌پوری شارستانی کوردستان که هیشتا زۆر که‌م له‌باره‌یه‌وه ده‌زانین، وێران بوو بۆ هه‌میشه له ده‌ست چوو، به بی ئەوه‌ی ئەو ده‌سته‌لاتدارانه‌ی که پێیان ده‌ووتریت "لێپرسراو" هیچ جوړه لێپرسراوی یه‌ک بنوینن.

به‌داخه‌وه ئەو هه‌موو په‌یمانانه‌ی سه‌رۆکی پارته گه‌وره‌کانیش ده‌یاندا بۆ به‌به‌رکردنی، هه‌چی نه‌توانرا به‌هینریته‌ی دی و ته‌نانه‌ت بۆشیان که‌م

نه‌کرایه‌وه. سه‌پنه‌وه‌ی میژووی خود و گۆر هه‌لدا‌نه‌وه‌ی باوکی خود ته‌نها دیارده‌یه‌کی کوردی نه‌بوو له کوردستان، به‌ئکو له ناو رژیمیشدا ئەو دیارده‌یه به‌هوی سه‌ند و سه‌رانی گه‌ووری رژیم تییدا به‌شدار بوون، ته‌نانه‌ت جاریک له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌ی دابه‌شکردن هه‌ندیکیان دایان به‌یه‌کداو له شاری (عه‌مان) له (ئوردون) بایبۆزی عێراقی تییدا کوژرا. ئەم دیارده‌یه ووتاریکی به‌رێز (رفیق سابیر) یاد دینیته‌وه که تییدا ده‌لیت: < دیارده‌کان دزه‌کانیان له شیوه‌ی خۆیان دروست ده‌که‌نه‌وه >.

ئەوه‌ی که زۆر ترسانه‌که له‌م پرۆسه‌یه‌دا ئەوه‌یه که هه‌ر پارچه‌یه‌کی شوینه‌وار ته‌نها کاتیک نرخ و بایه‌خی میژوویی و کولتوری خۆی هه‌یه تا له جیگای خۆیدا به‌هه‌سته‌کاری نه‌کراوه، چونکه به‌هۆی شوینی و چۆنیته‌ی دانان و په‌یوه‌ندی به‌ که‌ل و په‌له‌کانی ده‌وروپشتی و ئەو چینه شوینه‌واری یه‌ی که تیایدا ده‌دۆزیته‌وه گرنگی و مانای ئەو پارچه‌یه‌مان پێده‌لیت

و زانیاری یه میژوویی یه که یمان پی ده به خشییت، کاتیک که دزی شوینه وار نه و پارچه یه نه جیگای خوی هه ئه ده که نییت و هه موو په یوه ندی یه کی نه گه ن ده ورو پشته که ییدا ده پچر نییت، نیتر نه و پارچه یه بو هه تا هه تا به های میژوویی و زانستی خوی نه ده ست ده دات و ده بیته ته نه ا پارچه به ردیکی داتاشراو یان پارچه کانزایه کی نه خشار که رهنگه ته نه ا جوانیی هه بیته به لام زمانی نه بیته ووشه یه کمان پی بلیت. به م شیوه یه هه موو نه وانیه نه م کرداره دا به شارن، راسته و خو و ناراسته و خو،

پیاوی بژیم بیت یان لیبسرراوی کورد، دزی گه وره بیت یان پچووک، رابوردووی میله ته که ی خوی ده فه و تینیته و به و هس به شیکی گرنه نه میژوو و که نه پوری مروقیایه تی ده سرپیته وه، به لام قسه ی وا نه به رده م چلیسی و پاره په رستی نه واندا هیچ مانا و به هایه کی نیه و نه وانیه هه ر تیشی نه گه ن.
